

HET MANUAAL VAN DE KOSTER 1646

In 1985 gaf Rumesta het manuaal uit dat pastoor Bernard Knest had geschreven in 1611. Naar diens voorbeeld stelde Peeter Kempen in 1646 zijn manuaal van de koster op. Zo zouden zijn opvolgers weten welke hun rechten en plichten waren. Zoals het dikwijls gebeurt bij registers en manualen werden bepaalde zaken achteraf bijgeplaatst. In de hierna volgende bewerking van het manuaal, is de bijgevoegde tekst meestal cursief afgedrukt.

Het handgeschreven bundeltje van Kempen wordt bewaard op de pastorie van Rumst Sint-Pieter. Het is dus niet in het Antwerps Rijksarchief te vinden.

Het is dankzij wijlen mijn echtgenoot Herman Marckx, die reeds veel vroeger het manuaal had ontcijferd, dat wij nu de gelegenheid hebben het onze lezers aan te bieden. Het manuaal is in zijn oorspronkelijke vorm gebleven. Na de tekst is een zo volledig mogelijke lijst van de kosteren die Rumst kende door de eeuwen heen, met hun biografie, opgenomen.

Uit talrijke geschriften van de geestelijke overheid, bestemd voor de kosteren, blijkt dat deze een vrij vooraanstaande plaats bekleedden in het godsdienstige leven. Samen met de pastoors en onderpastoors hadden zij een zeer grote invloed op de bevolking; temeer daar ze over het algemeen een dubbele functie van koster en schoolmeester vervulden.

Het recht de koster te benoemen was ook in de landdekenij Antwerpen afhankelijk van de lokale gewoonten. In negen van de vijfendertig parochies van de landdekenij kwam dat benoemingsrecht toe aan de dorpsheer, in twee parochies, nl. Borsbeek en Deurne, aan de abt van de Sint-Michielsabdij, in Ekeren aan de prior van het klooster "Hertoginnedaele" te Oudergem, in Schilde aan de abt van Affligem en in Wilrijk aan het Sint-Baafskapittel van Gent. In de andere eenentwintig parochies waren het de parochianen zelf die een koster voordroegen en in zijn onderhoud voorzagen.

Het was pas nadat hij door de deken geëxamineerd was en de eed had afgelegd, dat hem in principe de sleutels overhandigd werden.

Hoewel het concilie van 1607 duidelijk de voorkeur gaf aan een clericus als koster, die tegelijkertijd kon fungeren als kapelaan en schoolmeester, waren de kosteren van deze dekenij gehuwde of ongehuwde leken. In 1627 was de nieuwe deken blijkbaar verrast te Aartselaar een gehuwd man als koster aan te treffen die daarenboven nog herberg hield. Over beide zaken wil hij de bisschop raadplegen. De koster beweert dat hij door het geringe inkomen van zijn ambt wel verplicht is herberg te houden om in zijn bestaan te voorzien, en dat op deze parochie tot zover het menselijk geheugen reikt, de koster steeds gehuwde mannen waren en hijzelf reeds vele jaren dit ambt vervult tot voldoening van pastoor en parochianen.

Over de kennis die voor de functie van koster vereist was, geven de bronnen ons weinig of geen inlichtingen. Uit de schaarse gegevens blijkt evenwel dat de eisen op intellectueel vlak niet hoog moeten worden aangeslagen. Meer belang werd er gehecht aan de goede faam en de levenswandel van de koster. Dikwijls ging het ambt over van vader op zoon.

De koster droeg zorg voor het onderhoud van het kerkgebouw, de kerksieraden en stond de pastoor bij tijdens de goddelijke diensten en het toedienen van sommige sacramenten. Door zijn eed verklaarde hij zich bereid de priester op elk uur van de dag ten dienste te zijn en dus ter plaatse te resideren. Verder zong hij de missen, vespers en het lof en werd er dus van hem geëist ietwat onderlegd te zijn in de Gregoriaanse zang.

Driemaal daags, nl. 's morgens, 's middags en 's avonds diende de koster de gebedsklok te luiden en bij noodweer de noodklok.

De diocesane synode van 1610 verklaarde dat de officiële ambtenaars en herbergiers in het vervolg niet meer in aanmerking kwamen voor het kosterambt. Het bleef evenwel noodzakelijk dat de koster, wegens geringe bezoldiging van zijn ambt, er een tweede ambt bijnam. Het meest voorkomende beroep was echter dat van herbergier, maar ook andere zoals dat van meier, procurator, baljuw, schout, schepen, schoenmaker, kleermaker, mandenmaker, steenbakker, metser of chirurgijn werden door kosteren uitgeoefend.

In de landdekenij Antwerpen waren alle kosteren leken op twee na, nl. Petrus Hammans, die tevens kapelaan en schoolmeester was te Edegem, en Joannes Loyens, koster te Ekeren. Onder de leken bevonden zich zowel gehuwden als ongehuwden, jongeren en volwassenen.

Hoewel de meeste kosteren als "honestus" of "bonal vitae" werden bestempeld, rezen er af en toe klachten over het zedelijk gedrag van sommige ambtgenoten. Deze klachten betreffen dan meestal drankmisbruik en het houden van een herberg. Hoewel we dergelijke klachten voor verschillende kosteren kunnen aanhalen, mogen we niet besluiten dat drankzucht een beroepskwaal was.

Adeline Marckx - Switsers

Bibliografie

DE BROUWER, J. *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de Bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 - 1795*, deel I en II. Tielt, 1971 - 1972.

DE RAEYMAKER, K.J. *Het godsdienstig leven in de landdekenij Antwerpen 1610 - 1650*, Belgisch centrum van landelijke geschiedenis, nr. 52. Leuven, 1977.

LAENEN, J. *Introduction à l'histoire Paroissiale du diocèse de Malines*. Les institutions Bruxelles, 1924.

HET MANUALE VAN DEN KOSTER 1646

Niet sonder Godt.

Manualeboek van den coster van Rumpst raeckende de profyten van de costerije, en mede de profyten van de schole als andersins is gebleken, heb ick opgeschreven naer mijn beste kennelijcke, soo uijt eenige van mijn vaders boecken, als mede soo het int tegenwoordige in het gebruik is hier, vervolgens de incompste van den coster en schole geschreve, en alsoo daer tegenwoordig geen anderen manuael en is, sal men hem naer dezen mogen reguleren, en indien men naeder handt bevonden dat daer iet onbehoorlijck innestaet, waere dat profijten ofte achterdeel van den coster of te schole waere, soude moeten verandert worden naer behoren, gelijk ick het selve met Godts gratie soo veel mij mogelijck is, vergete te doen, of datter niet in en soude moge staen, het gene niet behoren soudent.

Actum 4 september 1646 bij mij PEETER KEMPEN.

Manualeboek van den Coster van Rumpst raeckende de profyten van de costerije en mede de profyten van de schole als andersins is gebleken, heb ick opgeschreven naer mijn beste kennelijcke, soo uijt eenige van mijn vaders boecken, als mede soo het int tegenwoordige in het gebruik is hier, vervolgens de incompste van den coster en schole geschreve, en alsoo daer tegenwoordig geen anderen manuael en is, sal men hem naer dezen mogen reguleren, en indien men naeder handt bevonden dat daer iet onbehoorlijck innestaet, waere dat profijten ofte achterdeel van den coster of te schole waere, soude moeten verandert worden naer behoren, gelijk ick het selve met Godts gratie soo veel mij mogelijck is, vergete te doen, of datter niet in en soude moge staen, het gene niet behoren soudent.

Actum 4 september 1646 bij mij peeter kempen

In den eerste compt den schoolmeester alhier van alle binne kinderen voor het regt van sijn schoolgelt jaers, twee guldens en thien stuijvers, den buijte kinderen die alhier van andere dorpen souden mogen schole comen, souden dobbel schoolgelt moeten geven, ten sij saecken dat men haer minder laet accerdeere, en sij en betaelen mij maer tegens drij guldens des jaers.

x. De kinderen voor der helleft, omdat den coster in den beginnen, om te comen subsisteren (gelijck ick kan oordeelen). Eenigt coren is toegestaen van den arme, in questie.

Item, alle kinderen bij den armen levende, te weten; Heijlige Geest kinderen. Daer af en treckt den schoolmeester jaerlijckx maer half schoolgelt, te weten vijftwintig stuijvers, (die de H. Geestmeesters hem moeten betaelen), mits hij eenige coren daer voor treckt uijt de incomste van den Heilige Geest als hier naer gementioneert zal worden.

x. Is tot alder tijdt toegestaen door landtdeken en pastoor volle schoolgeldt, omdat het coren in questie is.

Item, int visiteeren van de siecke, alzo zij haer kerckregten ontvangen, daervoor treckt den coster voor sijn regt drij stuijvers.

Item, van elck kindt dat op het kerckhof begraeven word treckt den coster ses stuijvers.

Item, van eene jonckman ofte jonge dogter nog niet getrouwt sijnde, daarvan treckt den coster voor sijn regt agthien stuijvers in volle regt.

Item treckt den coster alle jaere uijt de kerck 25 gulden en XVII stuijvers. Verschijnt te ligtemisse alle jaere, dit betaelen de kerckmeesters. Van de kercke te wasschen en de repareren van lijnwaert, misbroodt en kerckkuijsschen etc...

Item, van geoude personen op het kerckhof begraeven worden daervoor treckt den coster voor sijn regt eene gulden.

Item, alle lijcken die beneden in den beucke van de kercke begraeven worden, daer af treckt de coster dobbel regt, en die in cruijsbeucke begraeven worden, is weder dobbel. En die de hoge choor begraeven worden, daer af moet de coster nog eens dobbel regt trekken, soodat den coster van den groote choorlijck, alhier moet trekken agt guldens, en van den kinderen en jonckmans en dogters, naer advenant.

Item, den schaemelelijcken, (te weten van de ingesetene) daer af treckt de coster maer half regt, en dat word van de H. Geestmeesters betaelt.

x. Nu heel regt, soo lanck als het coren in questie blijft, toegestaen door landtdeken en pastoor.

Item, alle buitenlieden die begraven worden, moete betaelt dobbel regten.

x. Geven maer enkel.

Item, alsser eenige graeven in de kercke gemaect worden, daer af treckt den coster een meucke coren, of te wel in gelde, twintig stuyvers voor het maeken van deselve graeven, oft voor sijn geliefte, soo ick mijn vader wel heb hooren segge.

Item, alst gebeur datter eenige rijcke lieden in de choor oft kercke begrave worden, die den authaer met baey bekleede en insgelijcks oock de baere, daer af moet de coster de helicht trecken, alsoo mijn vader tegen onse voorgaende pastoor altijd half en half gedeylt heeft, dan mijne wel moet ... ondersoght wierden dat de pastoor moete hebbe, den baey van den authaer, en de coster de baey van de baere, als soo ick wel eenige heb horen seggen, dan icken wete daer geen sekerheijdt af watter van is, soudt moete ondersogt worde om eeniglijck in sijn geregtight te helpen. Gelijck ick oock niet vastelijck en weten, ofte alle coorlijcken en kerckelijcken het selve gehouden sijn te doen oft niet.

x. Is niet in 't gebruikt (nihil) daegs

Item, als de vrienden van eenige overledene begeeren eenige merckelijcken tijdt naer de uijtvaert oft begravenise geluijdt te hebben, daer compt aen de coster voor elck geluijd met twee clockken, twee blancken, soodat hem des daegs soude comen, als hij smorgens, snoenens en saevens luijdt, 4 stuyvers en eene halve, en als hij maer twee maels daegs en luijdt als smorgens en saevens compt hem maer drij stuyvers des daegs, en indien hij de lieden wilt laeten accorderen, het selve staet in sijn geliefte en discretie.

x. Nu voor het luijden van de begrafenisse 4 stuyvers en oock vier stuyvers voor de uitvaerde en oock de jaergetijden.

Item als iemand uyt particuliere begeert over sijn vriendt gedaen te hebben een gesongen jaergetijde, daer voor treckt den coster elf stuyvers.

Item, alsser kinderen kerste gedaen worden, daer aft treckt de coster nu drij stuyvers voor elck kindt. Dan men plagt daer van alhier aen den coster niet te geven dan onse tegenwoordige heere pastoor heeft den mij geconsenteert de selve drij stuyvers van elck kindt 't ontvaengen. Alsoo de eerwaerden heere den bisschop hem daertoe last gegeven heeft om eenige regten wat te verhoogen. Memorie.

x. Nu drij stuyvers.

Item, aengaende het geldt dat de peters en meters geven als de kinderen worden gekersten gedaen aen de coster, dan plagt onse voorgaende heer pastoor, Bernart Knest mijne vader altijd te laeten houden, gelijck dese tegenwoordigen heere pastoor ons het selve oock nog alleen laet

houden dan hij segt dat het den coster alleen niet en sode toeckomen. Wat daervan is, en weten het niet. En stelle dat hier maer bij memorie om eenieder in sijn regt te helpen en daerom soode dit beter moeten ondersogt worden. Memorie.

x. (hier staat een kruisje, maar is niets bijgevoegd)

Item, houdt dat hij creijght voor drinckgelt.

Item, plagt den coster alhier op sommige daegen een derde deel van den offer te treckken, soo ick mijn vader wel heb hoore seggen, en oock selve wel gesien, dat heer Bernart Knest aen hem plagt te geven het derde paert van den offer, naementlijck op alder zielelag als de offers gewijdt worden, als de guldenbroeders haere vogel hadde geschoten, mitsgaeders, als de uijtvaerten van de overleden guldenbroeders gedaen worden, dan onse heer pastoor sijdt, dat ons hetselve niet geregtelijck toe compt en geeft ons eventwel op eenige daegen nog wat als op Huijbrechts dag en op de uijtvaert van guldenbroeders, en op de ander voorgaende daegen niet.

En alsoo ick daer onse pastoor niet moeyelijcke mee en wil mede valle om hetzelfde nog ander were te eysschen, stelle dit hier evenwel bij memorie, tot alder tijdt om mij daer op beter te ondervraegen en geregtigheid te achtervolgen. Memorie.

x. De coster treckt nu den derde paert als de vogel geschooten wordt of iet silvers in de kerck gebracht op de feestdaege van Hubertus en alderzielen.

Item, op de begraeffenissen van de guldebroeders treckt hij het derde paert vandat de guldebroeders offeren. Maer niet van de vrienden.

Item, de coster treckt van elck kindt dat de vonte naer sinxen oft paeschen ontsluit, eene pot wijn, en dat voor den roosen hoet, soo den heer pastoor treckt twee potte wijn en dat moet de ouders betaelen. Dat wort verstaen den pot tegen ses stuijvers te betaelen in geldt.

Item, alsoo alle jaers des sondaegs naer Lauwerijs daegen in de Lazerusse capelle gedaen wordt den dienst van de kerckwijdinge, en des maendaegen de missen van requieems met virgilien met negen loffen over de overleden broeders en susters van het selve Godtshuijs, te wetene dat de coster sijn regt van de selve twee daegen jaerlijcks treckt 30 stuijvers en oock heeft den coster aldaer des selve daegen boven sijn regt ordinairis nog kost en dranck is tot nog toe jaerlijcks. Hetselve alsoo onderhouden en stelle dit bij memorie, ons uijt toecomende tijde ons altijd daer naer te reguleren, (en werdt nog tot hiertoe onderhouden in tjaer 1712 en 1713 en treckt 30 stuijvers en 10 stuijvers voor de authaers te palleeren).

Item, naer sijne beste kennelijckhijdt soo den coster alhier moette treckken voor sijn dienen van eenige particulieren missen die iemant voor sijn overleden vrienden doet lesen ofte celebreren, twee stuijvers alsoo onse voorgaende pastoor, heer Bernart Knest. als mijne vader de selve twee stuijvers voor elke misse plagt toe te eijgen als nog blijkt bij de eijgene hand van de selve heer

pastoor in seckere specificatie van de kercke regten wijlen joncker Hoefnaegels, drossaers alhier gewest sijnde, naer wiens doot alhier verschijde missen van requiem sijn gedaen, en in de selve specificatie hadde de heer pastoor voor het dienen van elck gelesen misse voor de coster gestelt, twee stuijvers en bovendien hebbe ick nog van seckere persoon hooren seggen dat de coster twee stuijvers van het dienen van elcke zielemissen plagt te treckken. Alsoo hij selve den pastoor en de coster daervan appaert hadde betaelt, dan nu tegenwoordig en treckke ick van de gelesen misse niet, ende omwille onse heer pastoor ofte cappelaan daer mede niet moeilijk vallen, dan stelle dit maer bij memorie, omdat bij mij foute de geregtighjdt van de coster soudén verloren gaen.

x. Dat den coster van Reet en Waarloos deze trecken twee stuijvers.

Item, de coster alhier treckt jaerlijcks van elcken pagter een meucken coren en verschijndt te baemisse oft te Kerssemisse.

Item heeft de coster alhier jaerlijcks een viertel coren op seker bosch geleghen tot Boom in de straet genoemt, nu toebehoorende Merten en Guilliam Fleuris, en is door de selve aen mij betaelt, de selve viertel coren tot het jaer verscheenen. Kerssemisse 1645.

Dat bosken tot Boom leidt onder Immerseelsbosch, moeten de kinderen Joris de Bruijn nu Jacobus de Bruijn.

Item, op sekere erve Terhaege gelegen, genaemt Wilmsvelt en Scheurvelt, toe behoorende Jan Somers, heeft de coster jaerlijcks één meucken coren, verschijnende te Ligtemisse en is tot het jaer verschenen, Ligtemisse 1646, aen mij betaelt door den selve Jan Somers.47.

(Paulus Abs betaelt 1736.)

(Peeter Struijf betaelt 1736.)

x. Deze post van Willemsvelt is veranderd en staat folio 18.

Item, op seker stuck landts tegenover het Balvelt gelegen, heeft de coster jaerlijcks een half viertel coren, en hoort het selve stuck landts toe Gillis en Jan Cauwenberghe die elck alle jaers een meucken aen den coster geven, is door deselve aen mij betaelt tot het jaer verschend tot Kerssemisse 1645, (en is nu betaelt door Jan van den Wijngaert 1736, en Jan Dijckmans 1745.)

Item, op het huijs en hoff toebehoorende Joris Audiens heetende "Vogelensanck" treckt de coster alhier jaers agt stuijver teroorsaecke van een jaergetijds te helpen onderhouden, en is aen mij lest door den selven Audiens betaelt tot het jaer verschenen half meert 1644. Ten eijnden den hof van "de Wildeman" en over het arme Huijsken is betaelt door Simon de Noter. 1735

Jacobus De Keyzer

Item op secker erft gelegen in de Visserstraete, genaempt, "Boenenshoff;" Adriaen Paternoster in huringe houdt van Jan de Groof en eenige lieden tot heeft de coster jaerlijcks 7 stuijvers agt meyden ende aen mij door deselve Paternoster als hurelinck betaelt tot kerssemisse 1646.

(Deze tekst is later bijgevoegd en staat langs de kantlijn)

Niet gevraegt worden Anthon Vertommen voor Anna Poelmans nu Peeter Asselbergs.

-Item, de coster competeert het derde paert in een secker stuck landts, eertijds bosch gewest sijnde, gelegen omtrent "de Cathelijne schrans", genaempt "het papenbosch" oft velt, groot sijnde in het geheel omtrent anderhalf bunder en dit landt heeft in huere Cornelis Theys voor vier jaeren, 't eerste ingegaen te half Meert 1645 voor 24 gulden sjaers sodat mij jaers voor het derde deel compt 8 gulden, en 16 gulden treckt de heer pastoor in ick benen gaende mijn paert betaelt half Meert 1646 door den selven Theys.

Item, competeert de keuster vanwege de costerije alhier het derde paert van een stuck landts gelegen aen den watercant nevens het "Hagelandt", welcke Joris Audiens van ons huert voor 6 gulden 3stuijvers jaers soodat ick daarvan jaerlijcks moet trecken voor mijn paert 2 gulden en één stuijver en is door den selve Audiens aen mij betaelt tot het jaer dat gevallen is half Meert 1645 enz... aen Cornelius Juret 1734.

Nota, dat den coster jaerlijcks eenen chijns aen den rentmeester van Rumpst moet betaelen, uijtgaende, soo ick mijne eensdeels op dit stuck landt aen de watercant gelegen en eensdeels oock op 't landt aen "de Cathelijne schrans", dewelcke chijns jaerlijcks doet als nu dertich styuijvers naer dat de spijcker van de graenen hooge ofte leeg gesete worden ende ick hebbe de rentmeester betaelt tot het jaer 1656, ende is te weten dat de heer van Rumpst oock eeninge jaergetijden moet doen, waervan de coster oock sijn regt moet trecken ende souden aen sijn chijns gecort worden en dese jaergetijden en sijn in langertijdt aen de coster oock niet betaelt, oft oock niet gedaen. Alles memorie.

De rentmeester betaelt maar 2 stuijvers 3 oord.

Item, op secker huijs, "den Wijngaert" genaempt, toebehoorende wijlen wed. Cornelis Bals, heeft de coster alhier jaerlijcks drij stuijvers, beset op het selve huijs tot onderhoudt en is jaers deselve drij stuijvers, aen mij betaelt tot het jaer verschenen Kerssemisse 1645. Betaelt aen Hubertus van den Wijngaert 1716.

Item, nog heeft de coster alhier op des selfs wed. wijlen Cornelis Bals, hoff gelege agter de kercke nort 'sheerenstraet en suijden den 'sheeren bogaert, jaers 5 stuijvers beset het hele huijs, tot onderhoudt van Onse Lieve Vrouwe loven, en wort bij de selve wed. juff. Elisabeth de Gortere, jaerlijcks aen mij betaelt, en ben door de selve betaelt tot het jaer vervallen Kerssemisse 1645. x. *Betaelt aen Cornelius Juret 1745 Hubertus van den Wijngaert 1716. Staet op register 22 bladt dat is beginnende 1610 en is eynde 1624 opt schepenregister. Cornelis Bals Secretaris.*

Item, treckt den coster alhier nog jaerlijcks uijt de goederen jaerlijcks wijlen heer Franciscus de Mil oft heer Doblijn 51 stuijvers des jaergetijden over enige jaergetijden te helpen onderhouden van welcke goederen van secretaris Bals eenige in coope heeft vercregen en heeft mede tot sijns laste overgenomen voor sijn paert jaerlijcks te betaelen 32 stuijvers 1 oord, blijkende bij seckere instrumenten notariael tegenwoordig nog berustenden in handen van wed. van de selve Bals en is deselve 32 stuijvers één oord daer door deselve jouffr. aen mij betaelt tot het jaer verschenen Kerssemisse 1645.

Genoempd..... in den erfbrief die van selfve goed hebben den e.....den selve last particulier)

Item, de resterende agthien stuijvers een Blanck, wesende de reste van de voorz. 51 stuijvers plagt de heer pastoor, wijlen heer Bernart Knest, jaers voor de coster met sijn regt te ontvangen en aen doens mijns vader goet te doen, gelijk dese tegenwoordige heer pastoor die jaerlijcks met sijn regt ontfangen heeft sedert het jaer 1636, als wanneer hij alhier tot Rumpst eerst is comen wonen en nog tegenwoordigs doet, dan hij en heeft die noyt aen ons overgetransporteert al ist saecken dat ick het selve op hem versoght hebbe, en oock steckt sijns manueel hetselve claer uijt dat ons jaerlijcks sooveel soude come, dan deselve here pastoor sijd hem dat niet en verstaet, dat de coster soo veel soude trecken voor dien hij niets meer jaerlijcks uijt deselve goeders en treckt, soo dat ick mij nu te vrede houde met de 32 stuijvers één oord in de anders artickel geroert, dat dan stelle die hier bij memorie tot aldertijdt dat de selve heer pastoor daerop gelieven te letten en ondersoecken, en oock op dat des costerije geregtigheid daer mede niet en mede en soude mogen vercort worden. dus memorie.

En betaelt 18 stuijvers door den pagter van "de sleckehoeve". Jacobus Vervaacken betaelde de hellegt.

Jan van den Broeck als pachter jaarlijcks dese 18 stuijvers blanck is betaelende aen den coster.

Item, moet de coster alhier nog jaerlijcks trecken van des donderdags H. Sacramentsmisse te helpen singen sesentwintig stuijvers die den voorgaende heer pastoor oock jaerlijcks plagt te ontvangen en aen mijns vader oock geef te doen alst blijkt bij mijns vaders boeck; uijtgaende deselve 26 stuijvers op seckere panden die bekend staen dan onse tegenwoordige pastoor is de selve oock jaerlijcks met sijn regt ontfangende, maer hij en verstaet niet de selve aen mij over te transporteeren, seggende dat de fondatie van de missen die den donderdags moeten gedaen worden soo klijn is, dat hij met sijn regt daertoe niet en aen geraecke, oversulcke houdt de voorz. 26 stuijvers jaers, daer bij het welcke mij donckt tegen rede te sijn. Daerom stelle hier bij memorie, en dat des costers geregtighijdt daer door niet soude mogen gemindert worden, dus memorie.

Item, is te weten dat deselve heer pastoor nog jaerlijcks van den coster wegen ontfanck 12 stuijvers en een halve, uijtgaen op seckere pande gementioneert tot onderhoud van twee jaeregetijden over wijlen heer Wouter Bauw, dan de selven heer pastoor sijdt als voren, alle memorie.

x. Kan dit niet vinden.

Item, wort alhier jaerlijcks nog onderhouden secker jaergetijden over wijlen mevr. van Eeckhoven, waervoor de coster alle jaers plagt te hebbe thien stuijvers en nu ist verhoogt, heeft de rentmeester van mijnheer van Eeckhoven aen ons daarvan betaelt 2 gulden. memorie.

Item, plagt de coster alhier nog te trecken op secker huijs in de "Bussenstraet" gelegen, genaempt "de meulesteen", met de lande daer aen gelegen jaerlijcks 3 stuijvers één oordt, die ons anders pastoor Bernard Knest voor ons plagt ontvangen, samen met sijn regt en dan ons goet te doen, dan onse tegenwoordigen heere pastoor sijdt daer geen kennis van te hebben. Dus memorie totter tijdt dat men het selve naeder ondersoeckt.

De coster compt volgens den erfbrief van Hendrick Jacobs 3 stuijvers één oord Peeter Aerts moet twee paerts geven, en Adriaen de Herdt één derde paert van de boven één stuijver één oordt betaeldt in may 1737.

Item, op secker erve genaempt, "de slijckpoorte", geleghen aen de "clijnhijde", toebehoorende de H. Geest tot Waelhem, heeft de coster hier jaerlijcks 5 stuyvers tot onderhoudt van een jaergetijde, en is het jaer verschenen te Ligtemisse 1644.

(Adriaen Somers betaelt tot het jaer 1735.)

Item, compt de coster alsnog sijn regt van een jaergetijde beset van wijlen heer Petrus Eysermans, eertijds gewest pastoor van Rumpst, het welk alle jaeren moet onderhouden worde, waervoor het "Sleutelhoff" is te pande geset, gelegen regt over de pastorije en geschijnt de 5 december 1736 betaelt.

Item, treckt den coster alhier telcken kersemisse uijt dincomsten van de H. Geest, vier veertelen coren de welcke tot verbeteringen van de costerije eertijds aen den coster alhier jaerlijcks gegunt sijn, midts conditie dat de coster alle H. Geest kinderen voor half schoolgelt moeten leeren, en van de H. Geest lijcken en mag de coster oock maer half regt trecken, en is het jaer verschenen tot het jaer verschent kersemisse 1645 -1702.

Item, uijt de H. Geest brooden dewelcke hier van kersemisse tot paesschen alle weeken worde uijtgedijlt, heeft den coster één broodt.

x. De jaergetijde weerde betaelt de rest in questie en treckt per interim volle regt van arme lijken en schoolgelt.

Item, treckt de coster alhier nog jaerlijcks uijtدينcompste H. Geest, verschijnende St. Jansmisse, eert van eenige jaergetijde die den H. Geest jaerlijcks moet doen, een dertig stuijvers en een halve.

Item, voor een paer schoenen 30 stuijvers en nog 4 gulden, eertijds de coster gegunt, soo dat dit jaerlijcks te samen 7 gulden en één stuijver en een halven is, het jaer verschene St.-Jansemisse 1645 betaelt tot 1655.

De jaergetijden worden betaeld de rest in cwestie, die treckt intrim volle regt van armelijcke en scholegelt.

Item, dit voor de memorie, dat alsoo het huijs met de school daer de coster inwoont, de H. Geest is toebehoorende, nog door de H. Geest er onderhoude wort aengaende de reparatie alsoo aen het selve huijs ten tijde van mijns vaders, agter nog is aengemaekt een stalleken, en insgelijcks bij de H. Geestmeester behoefight heeft mijns vader belooft aen de pastoor en H. Geestmeester doen wesende dat den H. Geest selve stal noijdt eenige draegen meer en af en soude hebben, hierom stelle ick dit bij memorie om mij daer naer te reguleeren, wel verstaende dat dese reparatie maer en raect enckelijk de stal en niet het huijs oft schole, dat het huijs, schole en hoff gebruikct den coster jaerlijcks voor niets. memorie.

Is gebouwen anno 1610 door Aert Cop, soo ist waerschijnlijk dat hier staet.

Item, treck ick nog jaerlijcks in gelt de selve H. Geest, thien gulden door consent van de Hr. landtdeeken, heer pastoor en anderen aen mij vergundt tot vermeerdering mijns gagies van de orgel in de kercke te bespelen.

Dees folium is in questie, omdat de coster, van het dorp betaelt wort.

Item, over de orgel spelen treckt ick jaerlijcks uijt de kerck 10 gulden en is betaelt door Joos de Jonge kerckmeester tot het jaer verschenen te Paeschen 1646 tot 1651.

Item, treckt de coster alhier alle halve jaeren uijt des dorps bedeboek de somme van 42 gulden soo voor het uerwerck te stelle, als andersins voorts dienen van de gemeijnte; de eerste half jaer dat gevallen is kersemisse 1645 af mij betaelt door Merten van Dijck lesten St Jan 1665.

Item, coster en pastoor 15 stuijvers van drij jaergetijden, het eerst Nicolaus Perendonck cum uxor Dominae in martio, het tweede van P. de Herde, cum uxor in festo exaltationis St. Crucis in septembri, het derde van Wouter Schillemans, cum uxori et parentibus, waervan den pastoor compt 13 stuijvers eene groote, den coster 5 grooten, dus pastoor 13 stuijvers een oord, coster 7 oorden, gelijk blijkt uijt de pastoors manuaal fol. 48 - 149 in schepenregister de anno 1556 de 26 febr. fol. 124 onder de tietel van Joos van Cauwelare.

Nu betaelt Andries Vodery uijt 2 bunders landt aen "den Vosberge," de goeders des "cloosters van Thabors", Jan Herdts goederen oostwärts, de Vosberge noordwärts en de goeders Jan Halsts westwärts, betaelt het leste jaer door Hubertus Thijs 1737.

Item, het jaergetijde te singen en te luijden van den eerweerdigen heer Petrus Ysermans op het "Sleutelhof" 14 stuijvers.

Item, van menheer Van der Beke op de armen 14 stuijvers.

Item, de eerw. heer Cornelis Cauwenberghe pastore op de arme 14 stuijvers. Van de jaergetijden op de armen 1 gulden 11 stuijvers.

De coren van "het Wilmsvelt" bestaende in twee mockens aen den pastoor en coster, waervan den coster treckt een half mocken en den pastoor een mocken en een half, en het velt genoemt "Den Bergs" is daer van ontlast.

Het "Wilmsvelt" toebehoorende aen Guilliam De Noter bij erffnisse van Maria Somers.

Uijt het "Wilmsvelt", Guillielmus Roels moet jaerlijcks voor Catharina De Noter een quaert van een mocken, en is betaelt tot de jaere 1735 te lichtemisse vervallende.

Peter Struijff moet jaerlijcks voor Jan van der Vliete een quaert van een mocken en heeft betaelt tot het jaer 1736.

Index op de familienamen

Hieronder vindt u een alfabetische index op de familienamen die voorkomen in de bewerking van het "Manuaal van de coster 1646", p. 9 - 18.

A		K	
Abs	13	Kempen	9
Aerts	16	Knest	11; 12; 15; 16
Asselbergs	14		
Audiens	13; 14		
B		P	
Bals	14; 15	Paternoster	14
Bauw	16	Perendonck	17
		Poelmans	14
C		R	
Cauwenberghe	13; 18	Roels	18
Cop	17		
D		S	
De Bruijn	13	Schillemans	17
De Gortere	14	Somers	13; 16; 18
De Groof	14	Struijf	13
De Herde	17	Struijff	18
De Herdt	16		
De Jonge	17	T	
De Keyzer	13	Theys	14
De Mil	15		
De Noter	13; 18		
Dijckmans	13	Thijs	18
Doblijn	15		
E		V	
Eysermans	16	Van Cauwelare	17
		Van den Broeck	15
F		Van den Wijngaert	13; 14
Fleuris	13	Van der Beke	18
		Van der Vliete	18
H		Van Dijck	17
Halsts	18	Van Eeckhoven	16
Herdts	18	Vertommen	14
Hoefnaegels	13	Vervaacken	15
		Vodery	18
J		Y	
Jacobs	16	Ysermans	18
Juret	14		